

Περίθλαση ηλεκτρονίων Electron diffraction

d₁, d₂, ενδοατομικές αποστάσεις CB +EB =nλ CB = EB = dsinθ

Nόμος περίθλασης του Bragg 2dsin θ = n λ

NMMG				ElMicLab	
		Relationships	Interaxial Angles	Unit Cell Geometry	
	Cubic	a = b = c	$\alpha = \beta = \gamma = 90$	aaa	
	Hexagonal	$a = b \neq c$	$\alpha = \beta = 90, \gamma = 120$		
	Tetragonal	$a = b \neq c$	$\alpha = \beta = \gamma = 90$	c a a	
	Rhombohedral	a = b = c	$\alpha = \beta = \gamma \neq 90$	ala	
	Orthorhombic	$a \neq b \neq c$	$\alpha = \beta = \gamma = 90$		
	Monoclinic	$a \neq b \neq c$	$\alpha = \gamma = 90 \neq \beta$	c at the b	
	Triclinic	$a \neq b \neq c$	$\begin{array}{c} \alpha \neq \beta \neq \gamma \neq 90 \\ 6 \end{array}$	c d a	

14 Πλέγματα Bravais (Lattices)

3 C, Hex, Rombo, 2 Tetr., 4 Orthor., 2 M, Tric.

Obtained by combining one of the 7 crystal systems with one of the 6 crystal types which identify the locations of the lattice points in the unit cell as follows:

- **Primitive (P): lattice points on the cell corners only** (sometimes called simple)
- **Body-Centered (I): lattice points on the cell corners with one additional point at the center of the cell**
- Face-Centered (F): lattice points on the cell corners with one additional point at the center of each of the faces of the cell

 Base-Centered (A, B, or C): lattice points on the cell corners with one additional point at the center of each face of one pair of parallel faces of the cell (sometimes called end-centered)

Αντίστροφο πλέγμα

Κυψελίδα κρυσταλλικού πλέγματος → a,b,c

κυψελίδα αντίστροφου πλέγματος →a*,b*,c*

a*.b=b*.c=c*.a=....=0 c ___ επίπεδο των a,b

Ορθογώνια πλέγματα a*.a=b*.b=c*.c=1

a = 3 Å b = 5 Å

Διάνυσμα πλέγματος $\mathbf{r} = \mathbf{n}_1 \mathbf{a} + \mathbf{n}_2 \mathbf{b} + \mathbf{n}_3 \mathbf{c}$

n₁, n₂, n₃, ακέραιοι και a,b,c μοναδιαία διανύσματα που περιγράφουν το πλέγμα

 $\mathbf{r} = u\mathbf{a} + v\mathbf{b} + w\mathbf{c}$

Διάνυσμα αντίστροφου πλέγματος $g = m_1 a^* + m_2 b^* + m_3 c^*$ $m_1, m_2, m_3,$ ακέραιοι και a^*, b^*, c^* μοναδιαία διανύσματα που περιγράφουν το αντίστροφο πλέγμα $g = ha^* + kb^* + lc^*$

u, v, w, και h, k, l οι δείκτες Miller της διεύθυνσης **r** και του επιπέδου (*hkl*) αντίστοιχα.

tanθ = θ (rad) $r / L = 2\theta$ $2d\theta = \lambda$ $\Rightarrow r / L = \lambda / d$ (2dsinθ = n λ) L φωτογραφικό μήκος rd= $\lambda L = C η φωτογραφική σταθερά$

Η δομή είναι γνωστή και και το υλικό

Προσδιορίζεται η γωνία α των g_1, g_2 $h_1h_2+k_1k_2+l_1l_2$ $\cos \alpha =$ $[(h_1^2+k_1^2+l_1^2)(h_2^2+k_2^2+l_2^2)]^{1/2}$ Av $\overline{g}_2 = \overline{2}20 \rightarrow B = [112]$ Av $\overline{g}_2 = \overline{202} \rightarrow B = [1\overline{2}1]$ Av $\overline{g}_2 = 0\overline{22} \rightarrow B = [2\overline{11}]$

Στα πρότυπα περίθλασης ηλεκτρονίων αποτυπώνονται φωτεινές κηλίδες που αντιστοιχούν σε ένα επίπεδο του αντίστροφου πλέγματος.

ZOLZ: Zero Order Laue Zone, FOLZ: First OLZ SOLZ: Second OLZ, HOLZ: High OLZ

Thin-foil effect

NMMG

Σε κάθε δεσμό του αντίστροφου πλέγματος αντιστοιχεί ένα reciprocal lattice rod (relrod) με διεύθυνση κάθετη στην επιφάνεια του δείγματος.

Όσο λεπτότερο το δείγμα τόσο μεγαλύτερο το μήκος των relrods

Παράμετρος απόκλισης s_g από την ακριβή θέση Bragg $\overline{k}_p - \overline{k}_1 = \overline{g} + \overline{s}$

Παράμετρος απόκλισης s_g

Γραμμές Kikuchi

Εικόνα περίθλασης – Kikuchi pattern from Si

Electron Backscattered diffraction (EBSP) Electron Channeling Pattern (ECP)

Εικόνα περίθλασης από κρύσταλλο GaAs

Κυβικό πλέγμα a = 5.6538 A Ομάδα συμμετρίας χώρου F43m (216) Zincblend

Επιτρεπτές ανακλάσεις h,k,l όλα άρτια ή όλα περιττά

Εικόνα περίθλασης από πολυκρυσταλλικό Si Κυβικό πλέγμα a = 5.43 A, ομάδα συμμετρίας χώρου Fd3m (227) Δομή αδάμαντος, επιτρεπτές ανακλάσεις: $h^2 + k^2 + l^2 = 4n - 1$ όπου n περιττός, $h^2 + k^2 + l^2 = 4n$ όπου n άρτιος

Diffraction pattern XTEM $d_{11-1(Au)} = 0.229$ nm, bulk=0.2355nm $d_{200(Au)} = 0.198$ nm, bulk 0.2039nm $d_{2-20(Au)} = 0.141$ nm, bulk 0.1442nm

[011] and [112] zone axes of Au parallel to [011] axis of the Si substrate

- 111 reflection of Au exactly parallel to the 004 refection of Si for both zone axes of Au.
- > absence of Co reflections
- the arc-shaped intensity of the reflections indicates that MLs consist of small misoriented grains within a range of 10°
- satellite reflections around the fundamental 11-1 of Au verify the overall modulated structure.

Ανάλυση των Ατελειών

Υλικό με ατέλειες δομής: Οι κανόνες συμμετρίας έχουν παραβιαστεί τοπικά.

Στατικές Ατέλειες: Σημειακές, γραμμικές, εκτεταμένες **>** σφάλματα επιστοίβασης, όρια κρυσταλλιτών, διεπιφάνειες, επιφάνειες, μικρορωγμές.

Οι ατέλειες περιγράφονται έχοντας ως αναφορά το χώρο του τέλειου κρυστάλλου.

Μηχανισμοί φωτεινής αντίθεσης (Contrast mechanisms)

Φωτεινότητα 🏓 Ένταση

Contrast = Φωτεινή αντίθεση →Διαφορά στην ένταση

C=(I1 –I2) / I2 = DI/I . To máti mag antilambánetai diagorés $>5\%\div10\%$

Mass-thickness contrast → στοιχεία με μεγαλύτερο Ζ ή περιοχές του δείγματος με μεγαλύτερο πάχος σκεδάζουν περισσότερο → φαίνονται σκοτεινότερες → TEM: μηχανισμός παρατήρησης άμορφων υλικών.

Diffraction contrast → μηχανισμός παρατήρησης κρυσταλλικών υλικών σε μικροσκοπικό επίπεδο **→ ΤΕΜ:** μελέτη ατελειών δομής

Phase contrast → Περισσότερες από μία δέσμες περίθλασης συνεισφέρουν στον σχηματισμό της εικόνας. Λόγω της ισχορής σκέδασης των ηλεκτρονίων με την ύλη, το πλάτος και η φάση των ανακλάσεων εξαρτώνται από το υλικό (το περιοδικό δυναμικό και το πάχος του κρυστάλλου) → HRTEM: μελέτη της δομής σε ατομικό επίπεδο (local atomic arrangement)

Φωτεινή αντίθεση δυναμικής σκέδασης ηλεκτρονίων δύο-δεσμών

2-beam dynamical electron diffraction contrast

Αζονας ζώνης

Συνδυάζοντας κλίση και στροφή του δείγματος -> συνθήκες 2-δεσμών για όλες τις ανακλάσεις πρώτης τάξης

NMMG

Κινηματική ⇒κρύσταλλος μικρού πάχους, ασθενής σκέδαση ηλεκτρονίων, καμιά αλληλεπίδραση μεταξύ διερχόμενης και περιθλώμενων δεσμών Δυναμική ⇒κρύσταλλος μικρού πάχους, ισχυρή πολλαπλή σκέδαση ηλεκτρονίων, αλληλεπίδραση μεταξύ διερχόμενης και περιθλώμενων δεσμών με ανταλλαγή ηλεκτρονίων

Δυναμική σκέδαση ηλεκτρονίων δύο-δεσμών

Στην έξοδο του δείγματος υπάρχουν δυο ισχυρές δέσμες, η διερχόμενη με πλάτος κύματος $Φ_0$ και η περιθλώμενη με πλάτος κύματος $Φ_g$.

Σύστημα διαφορικών εξισώσεων δυναμικά συζευγμένων (dynamically coupled) που δηλώνουν ότι το πλάτος της διερχόμενης και της περιθλώμενης συνεχώς μεταβάλλονται μέχρι την έξοδό τους από το δείγμα.

Εξισώσεις Howie- Whelan

$$\frac{\mathrm{d}\Phi_{\mathrm{o}}}{\mathrm{d}z} = \frac{\pi \mathrm{i}}{\xi_{\mathrm{o}}} \Phi_{\mathrm{o}} + \frac{\pi \mathrm{i}}{\xi_{\mathrm{g}}} \Phi_{\mathrm{g}} e^{2\pi \mathrm{i} \mathrm{s} z}$$
$$\frac{\mathrm{d}\Phi_{\mathrm{g}}}{\mathrm{d}z} = \frac{\pi \mathrm{i}}{\xi_{\mathrm{g}}} \Phi_{\mathrm{o}} e^{-2\pi \mathrm{i} \mathrm{s} z} + \frac{\pi \mathrm{i}}{\xi_{\mathrm{o}}} \Phi_{\mathrm{g}}$$

Απόσταση απόσβεσης $\xi_{g} = \frac{\pi k V_{c} cos \theta}{F(\theta)}$

ξ_g χαρακτηριστικό μήκος για κάθε ανάκλαση. Εξαρτάται από τις πλεγματικές σταθερές (V_c), από την τάση λειτουργίας (k=1/ λ), και από το ατομικό πλάτος σκέδασης (F(θ))

NMMG

國

$$I_g = 0$$
 και $I_o = 1$ για $t = 0$ και $t = n\xi$
όπου $n = 1,2$.

$$I_g = 1$$
 και $I_o = 0$ για $t = m\xi_g/2$
όπου m περιττός

Εκτεταμένες επίπεδες ατέλειες Εγκάρσια διατομή

επίπεδου σφάλματος

Translation boundary i.e stacking fault, $\theta = 0$ Phase boundary, όμοια με GB αλλά μεταξύ διαφορετικών κρυστάλλων, συνήθως υπάρχει misfit SF $\sigma\epsilon$ diamond-cubic, fcc, zinc blende (Si, GaAs) $R = 1/3 < 111 >, \eta$ 1/6<211>

NMMG

APB/IDB σε zincblende, wurtzite (GaAs, AlN, GaN)

Το δεξί κάτω τμήμα είναι μετατοπισμένο κατά ένα διάνυσμα μετατόπισης **R(r)** και στραμμένο κατά γωνία θ ως προς το επάνω

APB: Antiphase Boundary, IDB: Inversion Domain Boundary

Προσέγγιση στήλης

Εξισώσεις Howie-Whelan για την περίπτωση σφάλματος επιστοίβασης με διάνυσμα μετατόπισης R.

To σφάλμα εισάγει μια επιπλέον διαφορά φάσης $\mathbf{a} = 2\pi \mathbf{g} \cdot \mathbf{R}$ Av $\mathbf{a} = \mathbf{0} \Rightarrow \mathbf{g} \cdot \mathbf{R} = \mathbf{0} \Rightarrow \mathbf{g} \perp \mathbf{R}$ κριτήριο κατάσβεσης (invisibility criterion)

Ενδογενές σφάλμα επιστοίβασης σε GaAs

Bottom

NMMG

 $\mathbf{R} = 1/3$ [111]

 $\mathbf{g} \cdot \mathbf{R} = 4/3$

$$\alpha = 2\pi \mathbf{g} \cdot \mathbf{R}$$
$$\alpha = 8\pi/3 = 2\pi/3 = 120^{\circ}$$

λ a area

ElMicLab

() $\mathbf{g}(3\mathbf{g})$ DF weak-beam $\overline{1}1\overline{1}$

experimental images

b, d, e, f $\rightarrow$ simulated images

$a \rightarrow b$, $c \rightarrow d$

Γραμμικές ατέλειες

Οι εξαρμόσεις φαίνονται στις εικόνες BF και DF λόγω του πεδίου παραμόρφωσης (strain field). Αυτό προκαλεί τοπική παραμόρφωση σε επίπεδα του κρυστάλλου

 Χαρακτηρισμός εξάρμοσης
διεύθυνση και μέτρο του διανύσματος Burgers
διεύθυνση της γραμμής της εξάρμοσης
επίπεδο ολίσθησης

Κριτήριο κατάσβεσης **g·b** = 0

Η εισαγωγή του επιπλέον επιπέδου, που αντιστοιχεί στο διάνυσμα του αντίστροφου πλέγματος g₁, προκαλεί τοπική παραμόρφωση στα αντίστοιχα γειτονικά επίπεδα.

Το διάνυσμα Burgers είναι παράλληλο στην κοινή τομή των άλλων δυο επιπέδων που δεν έχουν παραμορφωθεί.

 $\mathbf{g}_2 \cdot \mathbf{b} = 0$ Η εξάρμοση βρίσκεται σε $\mathbf{g}_3 \cdot \mathbf{b} = 0$ κατάσβεση στις εικόνες ΒF και DF με τις ανακλάσεις $\mathbf{g}_2$ και $\mathbf{g}_3$

 $g_1 \cdot b ≠ 0$ BF και DF εικόνες με την ανάκλαση g_1 δίνουν το μεγαλύτερο contrast

Πίνακας κατασβέσεων για τέλεια εξάρμοση σε κυβικό ενδοκεντρωμένο κρύσταλλο

$$b = a/2 < 110 >$$

BF εικόνα

Αντίστοιχη προσομοιωμένη εικόνα

Trapped lattice dislocations lying along the [4-1-3 5] which is the common line of intersection of the two activated slip planes in the GB

Η φορά του διανύσματος Burgers εξαρτάται από τη φορά της εξάρμοσης

Κανόνας FS/RH

- **b** ⊥ **ξ** για εξάρμοση ακμής
- b || ξ για εξάρμοση ελίκωσης

FS/RH κύκλωμα στον πραγματικό και στον τέλειο κρύσταλλο. Η γραμμή της εξάρμοσης ξ διευθύνεται προς το επίπεδο.

ElMicLab

t = DScosa $l = DSsin\beta \rightarrow t = lcos\alpha / sin\beta$ $\beta = DSB, \alpha = DSF$

Foil Normal (F) Beam direction (B) Direction of dislocation line (U) Burgers vector (b) Foil thickness Bragg condition $\rightarrow$ w = s ξ_g , Anomalous absorption

NMMG

Φωτεινή αντίθεση λόγω διαφοράς φάσης – Phase contrast Περισσότερες από μία δέσμες περίθλασης συνεισφέρουν στον σχηματισμό της εικόνας.

Γενικά παρατηρούμε:

Κροσσούς πλέγματος (Lattice fringes), Κροσσούς Moiré (Moiré fringes)

Οι κροσσοί πλέγματος μοιάζουν σαν εικόνες δομής αλλά δεν είναι καθώς έχουν εισαχθεί διαφορές φάσης. Παρόλα αυτά, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ερμηνεία δομικών ιδιοτήτων είτε με τη βοήθεια προσομοιώσεων των εικόνων με κατάλληλο λογισμικό είτε με την εμπειρία.

BF

Επιλογή 2-δεσμών

Εικόνα κροσσών πλέγματος Επιλογή πολλών δεσμών

Phase contrast

Όταν το δείγμα είναι λεπτό εισάγει μόνο μεταφολές φάσης στις περιθλώμενες δέσμες, συνεπώς το δείγμα μπορεί να θεωρηθεί ως phaseobject (phase-object approximation: POA)

Όταν το δείγμα είναι πολύ λεπτό και οι αλληλεπιδράσεις των ηλεκτρονίων με την ύλη είναι πολύ ασθενείς, το δείγμα μπορεί να θεωρηθεί ως weakphase-object (weak-phase-object approximation: WPOA)

Τα ηλεκτρόνια είναι πολύ ευαίσθητα στο δυναμικό του κρυστάλλου και συνεπώς οι εικόνες HRTEM εξαρτώνται από την κατανομή του δυναμικού στον κρύσταλλο (δείγμα).

Η συνάρτηση στην έξοδο του δείγματος είναι

 $f(x,y) = 1-j\sigma V_z(x,y)$, όπου σ η σταθερά αλληλεπίδρασης και $V_z(x,y) = \int_0^z V(x,y,z) dz$, το προβαλλόμενο δυναμικό του κρυστάλλου.

Η κατανομή της έντασης στην εικόνα είναι

$I = 1 + 2\sigma V_z(x,y) \otimes sin(x,y)$

Η τιμή της έντασης σχετίζεται άμεσα με τη συνάρτησης Μεταφοράς (Transler Function) του μικροσκοπίου (μεταφορά του ειδώλου από το σύστημα των φακών):

T(u) = A(u)2siny(u) (for WPOA),

όπου Α(μ) η συνάρτηση διαφράγματος του αντικειμενικού φακού

και sing(u) η συνεισφορά της σημαντικότερης εκτροπής των φακών (σφαιρικής εκτροπής) που περιγράφεται από τη συνάρτηση εκτροπής

$\chi(\mathbf{u}) = \pi \Delta \mathbf{f} \lambda \mathbf{u}^2 + \frac{1}{2} \pi \operatorname{Cs} \lambda^3 \mathbf{u}^4$.

Δf είναι η τιμή αφεστίασης (defocus) και **C**_s είναι ο συντελεστής σφαιρικής εκτροπής (σταθερός για κάθε μικροσκόπιο).

Οι εικόνες HREM εξαρτώνται κυρίως από το πάχος του κρυστάλλου (προβαλλόμενο δυναμικό) και από τη συνάρτηση μεταφοράς του μικροσκοπίου.

Τεχνική προσομοίωσης εικόνων.

NMMG

Οι προσομοιώσεις εικόνων HREM χρησιμοποιούνται:

για την κατανόηση της φωτεινής αντίθεσης που εμφανίζουν οι πειραματικές εικόνες.

για τον έλεγχο της διακριτικής ικανότητας του μικροσκοπίου π.χ. αν είναι αρκετή ώστε να είναι διακριτή η διαφορά των εικόνων μεταξύ δύο πιθανών δομικών μοντέλων που προτείνονται για την περιγραφή μιας ατέλειας.

για σύγκριση με τις πειραματικές εικόνες ώστε να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι πειραματικές συνθήκες υπό τις οποίες έγιναν οι παρατηρήσεις και να ελεγχθεί η ορθότητα των προτεινόμενων δομικών μοντέλων για την περιγραφή των παρατηρούμενων ατελειών.

When we want to calculate *HREM images of defected crystals* we always follow the *multislice method* using as crystal supercell "a box of atoms" containing the defect. The coordinates of the atoms are given from Monte-Carlo simulations or Molecular Dynamics or ab initio calculations. This means that in order to compare experimental HREM images with calculated ones we should use, for the multislice calculations, super-cells of the relaxed structure.

The software package used for the image calculations is the JEMS* developed by Pierre Stadelmann, 12M-EPFL, CH-1015 Lausanne, Switzerland

* (P.A. Stadelmann, Ultramicroscopy, 21 (1987) 131)

Όριο Ανάστροφης Πολικότητας στο 2H-GaN (IDB)

Μοντέλο δομής IDB

Εικόνα προσομοίωσης του προβαλλόμενου δυναμικού Οι θέσεις των ατομικών στηλών δίδονται ενδόθετα.

A series of through focusthickness calculated images of an IDB in GaN. defocus: -9nm ÷ -99nm, thickness 3.2nm ÷ 19.2nm

ΕΝΔΟΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ι₁

≻ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΕΝΟΣ ΒΑΣΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΥ ΚΑΤΑ 1/3 [1010].

 $AaBbAaBb \longrightarrow AaBbAa(Bb)\underline{AaBb} \longrightarrow AaBbAa\underline{CcAa}$

ΕΝΔΟΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ι₁

Πάχος: 3.2nm Defocus: -29nm

Πάχος: 3.2nm Defocus: -59nm

Ga

N

ΕΝΔΟΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ι2

> ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΥ ΚΑΤΑ 1/3 [101 $\overline{0}$].

$BbCcBbCcBbCc \longrightarrow BbCcBb\underline{CcBbCc} \longrightarrow BbCcBb\underline{AaCcAa}$

ΕΝΔΟΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ι2

Πάχος: 3.2nm Defocus: -29nm Πάχος: 3.2nm Defocus: -59nm

ΕΞΩΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ε

≻ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΝΟΣ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕ∆ΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΙΣΤΟΙΒΑΣΗΣ.

 $CcAaCcAaCcAa \longrightarrow CcAaCc\underline{Bb}AaCcAa$

ΕΞΩΓΕΝΕΣ ΣΦΑΛΜΑ Ε

Πάχος: 3.2nm Defocus: -29nm

Πάχος: 3.2nm Defocus: -59nm